

Bài 16

QUYỀN THAM GIA QUẢN LÝ NHÀ NƯỚC, QUẢN LÝ XÃ HỘI CỦA CÔNG DÂN

I – MỤC TIÊU BÀI HỌC

Học xong bài này, HS cần đạt được :

1. Về kiến thức

- Nêu được thế nào là quyền tham gia quản lý nhà nước, quản lý xã hội của công dân.
- Nêu được các hình thức tham gia quản lý nhà nước, quản lý xã hội của công dân.
- Nêu được trách nhiệm của Nhà nước và của công dân trong việc đảm bảo và thực hiện quyền tham gia quản lý nhà nước, quản lý xã hội của công dân.
- Nêu được ý nghĩa của quyền tham gia quản lý nhà nước, quản lý xã hội của công dân.

2. Về kĩ năng

Biết thực hiện quyền tham gia quản lí nhà nước, quản lí xã hội phù hợp với lứa tuổi.

3. Về thái độ

Tích cực tham gia công việc của trường, của lớp, của cộng đồng phù hợp với lứa tuổi.

II – NHỮNG ĐIỀU CẦN LƯU Ý

1. Về nội dung

a) Cơ sở của quyền tham gia quản lí nhà nước, quản lí xã hội của công dân

Về bản chất, Nhà nước Cộng hoà xã hội chủ nghĩa Việt Nam là Nhà nước của nhân dân, do nhân dân, vì nhân dân. Tất cả mọi quyền lực của nhà nước đều thuộc về nhân dân. Nhân dân ta đã lập ra nhà nước, bầu ra những đại biểu ưu tú, thay mặt mình tham gia vào bộ máy và các cơ quan nhà nước để quản lí đất nước, quản lí xã hội. (Xem lại bài 17, lớp 7 : Nhà nước Cộng hoà xã hội chủ nghĩa Việt Nam).

“Nhà nước Cộng hoà xã hội chủ nghĩa Việt Nam là Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa của nhân dân, do nhân dân, vì nhân dân. Tất cả mọi quyền lực nhà nước thuộc về nhân dân...”. (Điều 2 Hiến pháp 1992).

Mọi hoạt động của nhà nước đều nhằm mục đích phục vụ lợi ích của đại đa số người dân. “Nhà nước bảo đảm và không ngừng phát huy quyền làm chủ về mọi mặt của nhân dân, thực hiện mục tiêu dân giàu, nước mạnh, xã hội công bằng, dân chủ, văn minh, mọi người có cuộc sống ấm no, tự do, hạnh phúc, có điều kiện phát triển toàn diện...”. (Điều 3 Hiến pháp 1992).

Nhà nước ta là Nhà nước của nhân dân, do nhân dân lập nên, hoạt động vì lợi ích của nhân dân, vì thế nhân dân có quyền, có trách nhiệm giám sát hoạt động của các đại biểu và cơ quan đại diện do mình bầu ra, đồng thời có nghĩa vụ thực hiện tốt chính sách, pháp luật của Nhà nước, bảo vệ cơ quan nhà nước và giúp đỡ, tạo điều kiện cho cán bộ công chức nhà nước thực thi công vụ.

Hiến pháp 1992 quy định : “Công dân có quyền tham gia quản lí nhà nước và xã hội, tham gia thảo luận các vấn đề chung của cả nước và địa phương,

kiến nghị với các cơ quan nhà nước, biểu quyết khi nhà nước tổ chức trưng cầu dân ý”. (Điều 53 Hiến pháp 1992).

b) Nội dung quyền tham gia quản lí nhà nước và xã hội

Quyền tham gia quản lí nhà nước và xã hội gồm ba quyền riêng biệt :

– Tham gia xây dựng bộ máy nhà nước và các tổ chức xã hội (bầu đại biểu tham gia vào các cơ quan quyền lực nhà nước...).

– Tham gia bàn bạc các công việc của đất nước, của địa phương, đơn vị, tổ chức mình, phát biểu ý kiến và biểu quyết khi Nhà nước trưng cầu dân ý.

– Tham gia thực hiện và giám sát, đánh giá các công việc chung.

Ý nghĩa : Quyền tham gia quản lí nhà nước và quản lí xã hội là quyền chính trị cao nhất của công dân, là cơ sở pháp lí để bảo đảm Nhà nước thật sự là của dân, do dân và vì dân. Chỉ trên cơ sở quyền này người dân mới có thể trực tiếp bầu ra cơ quan quyền lực, thay mặt mình quản lí đất nước, tham gia xây dựng Hiến pháp và pháp luật, tham gia thực hiện, giám sát mọi công việc của đất nước.

c) Trách nhiệm của Nhà nước

Để tạo điều kiện và bảo đảm cho nhân dân thực hiện quyền tham gia quản lí nhà nước và quản lí xã hội, Nhà nước ban hành các quy định pháp luật, tạo cơ sở pháp lí khẳng định công dân có quyền tham gia quản lí nhà nước, quản lí xã hội (Điều 53 Hiến pháp 1992), buộc các cơ quan nhà nước, tổ chức xã hội phải tạo cơ chế thuận lợi cho người dân thực hiện quyền, tổ chức thanh tra, giám sát, bảo đảm các điều kiện cho công dân thực hiện quyền của mình.

2. Về phương pháp

Đây là bài học có nội dung kiến thức tổng hợp liên quan đến nhiều bài trong chương trình Giáo dục công dân lớp 6, 7, 8 (như : Nhà nước Cộng hoà xã hội chủ nghĩa Việt Nam ; Hiến pháp nước Cộng hoà xã hội chủ nghĩa Việt Nam ; Pháp luật nước Cộng hoà xã hội chủ nghĩa Việt Nam...).

Phương pháp dạy chủ yếu của bài là GV cần tổ chức, hướng dẫn, gợi ý cho HS thảo luận nhóm, kích thích suy nghĩ, tranh luận và vận dụng các kiến thức đã học

trong chương trình để tìm ra các câu trả lời đúng. Trong quá trình dạy học, GV cần hướng dẫn HS cách nhận xét, đánh giá vấn đề và rút ra các kết luận chủ yếu.

Để HS có tư liệu, GV có thể yêu cầu HS xem lại một số kiến thức về quyền công dân, Nhà nước, pháp luật ở lớp 6, 7, 8 và đọc trước các Điều 2, 3, 6, 7, 8, 11, 53, 54, 74 của Hiến pháp 1992.

3. Về tài liệu và phương tiện

- SGK, SGV GDCD lớp 9 ;
- Hiến pháp 1992 ; Luật Khiếu nại, Tố cáo ; Luật Bầu cử đại biểu Quốc hội (phần quy định tiêu chuẩn đại biểu Quốc hội) ; Luật Bầu cử Hội đồng nhân dân ;
- Sơ đồ nội dung bài học.

III – CÁC HOẠT ĐỘNG DẠY HỌC CHỦ YẾU

Hoạt động 1 : *Tìm hiểu về quyền tham gia quản lí nhà nước và quản lí xã hội của công dân.*

– GV đặt câu hỏi giúp HS nhớ lại những kiến thức đã học ở lớp 6, 7, 8. Ví dụ : Hãy nêu các quyền cơ bản của công dân mà em đã học ? Vì sao công dân có được những quyền đó ? Ngoài những quyền đã nêu trên công dân còn có quyền nào khác ?

– GV cho HS tự đọc phần Đặt vấn đề trong SGK và trả lời các câu hỏi gợi ý.

Trên cơ sở gợi ý (a) và các câu trả lời của HS về vấn đề “vì sao công dân có được những quyền đó?”, GV kết luận :

- + Công dân có được quyền tham gia quản lí nhà nước vì Nhà nước ta là Nhà nước của nhân dân, do chính nhân dân xây dựng nên để phục vụ lợi ích của mình ;
- + Nhân dân có quyền, có trách nhiệm giám sát hoạt động của các cơ quan, tổ chức nhà nước ; đồng thời có nghĩa vụ thực hiện tốt chính sách và pháp luật của Nhà nước, giúp đỡ, tạo điều kiện cho cán bộ, công chức nhà nước thực thi công vụ.

Hoạt động 2 : *Tìm hiểu nội dung quyền tham gia quản lí nhà nước của công dân.*

Giáo viên chia lớp thành ba nhóm và đặt yêu cầu :

– Đọc và tìm hiểu mục 3 trong Nội dung bài học.

– Đưa ra một vài ví dụ : tham gia xây dựng bộ máy nhà nước và các tổ chức xã hội (nhóm 1) ; tham gia bàn bạc các công việc, phát biểu ý kiến và biểu quyết khi Nhà nước trưng cầu dân ý (nhóm 2) ; tham gia thực hiện và giám sát, đánh giá các công việc chung (nhóm 3).

GV ghi ví dụ của các nhóm lên bảng để cả lớp cùng nhận xét.

Kết thúc hoạt động, GV yêu cầu HS làm bài tập 1 trong SGK.

Hoạt động 3 : Nhận biết cách thực hiện quyền.

– GV cho HS tự đọc mục 2 trong phần Nội dung bài học, sau đó làm bài tập 3 trong SGK.

– GV nhấn mạnh và ghi tóm tắt hai phương thức thực hiện quyền :

+ Trực tiếp : Tự mình tham gia các công việc thuộc về quản lí nhà nước.

+ Gián tiếp : Thông qua các đại biểu do mình bầu ra hoặc qua thư góp ý, kiến nghị trên các phương tiện thông tin đại chúng...

GV có thể yêu cầu HS đưa thêm ví dụ về hai phương thức thực hiện quyền này.

Hoạt động 4 : Tìm hiểu ý nghĩa của quyền tham gia quản lí nhà nước, quản lí xã hội của công dân.

– GV tổ chức thảo luận theo nhóm ; chia lớp thành ba nhóm, mỗi nhóm chuẩn bị về một trong những nội dung sau :

+ Vì sao Nhà nước quy định công dân có quyền tham gia quản lí nhà nước và xã hội ?

+ Để thực hiện tốt quyền tham gia quản lí nhà nước và xã hội, công dân cần có điều kiện gì (về nhận thức, trình độ) ?

+ HS thực hiện quyền này như thế nào trong nhà trường và ở địa phương nơi cư trú ?

– Các nhóm viết câu trả lời trên giấy khổ lớn và treo lên bảng để cả lớp nhận xét, bổ sung.

– Kết thúc bài, GV kết luận :

- + Nhà nước quy định công dân có quyền tham gia quản lí nhà nước và xã hội nhằm tạo điều kiện và bảo đảm cho công dân thực sự làm chủ nhà nước, làm chủ xã hội, phát huy cao độ quyền làm chủ của công dân, tạo sức mạnh tổng hợp trong xây dựng và quản lí đất nước.
- + Quyền tham gia quản lí nhà nước và xã hội vừa là quyền, vừa là nghĩa vụ của công dân.
- + Công dân phải hiểu rõ nội dung quyền tham gia quản lí nhà nước và quản lí xã hội, phải không ngừng học tập nâng cao nhận thức và năng lực để sử dụng có hiệu quả quyền tham gia quản lí nhà nước, quản lí xã hội, đem lại lợi ích cho đất nước và cho bản thân mình.

IV – TƯ LIỆU THAM KHẢO

Hiến pháp 1992

Điều 2

“Nhà nước Cộng hoà xã hội chủ nghĩa Việt Nam là Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa của nhân dân, do nhân dân, vì nhân dân. Tất cả quyền lực nhà nước thuộc về nhân dân...”.

Điều 6

“ Nhân dân sử dụng quyền lực nhà nước thông qua Quốc hội và Hội đồng nhân dân là những cơ quan đại diện cho ý chí và nguyện vọng của nhân dân, do nhân dân bầu ra và chịu trách nhiệm trước nhân dân...”.

Điều 7

“... Đại biểu Quốc hội bị cử tri hoặc Quốc hội bãi nhiệm và đại biểu Hội đồng nhân dân bị cử tri hoặc Hội đồng nhân dân bãi nhiệm khi đại biểu đó không còn xứng đáng với sự tín nhiệm của nhân dân”.

Điều 8

Các cơ quan nhà nước, cán bộ, viên chức nhà nước phải tôn trọng nhân dân, tận tụy phục vụ nhân dân, liên hệ chặt chẽ với nhân dân, lắng nghe ý kiến và chịu sự giám sát của nhân dân ; kiên quyết đấu tranh chống tham nhũng, lãng phí và mọi biểu hiện quan liêu, hách dịch, cửa quyền.

Sơ đồ nội dung bài học

